

УДК 519.8

**АЛГОРИТМІЗАЦІЯ МЕТОДУ ЗАДОВОЛЕННЯ ВИМОГ
ПРИ ПРИЙНЯТІ РІШЕНЬ ЗА УМОВ ВИЗНАЧЕНОСТІ**

В.О. Дяченко, студент групи I-41

Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»

Dyashe9812@gmail.com

У доповіді розглядається алгоритм розв'язування задачі багатокритеріальної оптимізації методу задоволення вимог при прийнятті рішень за умов визначеності.

Diachenko V.O. The paper considers the algorithm of solving the problem of multicriteria optimization of the method of satisfaction of decision-making in the conditions of certainty.

Ключові слова: ЗАДАЧА БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ, ПРИНЯТТЯ РІШЕНЬ, МЕТОД ЗАДОВОЛЕННЯ ВИМОГ, ГОЛОВНИЙ КРИТЕРІЙ.

Keywords: THE PROBLEM OF MULTI-CRITERIAN OPTIMIZATION, DECISION-MAKING, METHOD OF REQUIREMENT SATISFACTION, MAIN CRITERIA.

В тезах викладений алгоритм вирішення багатокритеріальної задачі методом задоволення вимог при прийнятті рішень за умов визначеності.

Вступ: Прийняття рішення в багатокритеріальних задачах полягає у свідомому виборі з множини альтернатив однієї. Цей вибір робить особа, що приймає рішення (ОПР), яка прагне до досягнення своєї певної цілі. У ролі такої особи виступають чи окрема людина (прийняття індивідуальних рішень), чи група

людей (прийняття колективних рішень), що володіють правами вибору рішення і несуть відповідальність за його наслідки.

Для задач прийняття рішень в умовах визначеності, коли випадкові та невизначені фактори відсутні, компонентами такої моделі є: множина X альтернатив (рішень), із якої і варто зробити вибір однієї найкращої альтернативи (оптимального розв'язку), і опис переваг особи, що приймає рішення. Для того, щоб була забезпечена можливість (воля) вибору, множина альтернатив X повинна містити не менш двох елементів [1].

Розв'язування задачі відбувається в декілька кроків.

ОПР виділяє "головний критерій" $f_i(x)$, $i \in \{1, \dots, m\}$, який, на його думку, найбільш за всі інші повинен бути покращеним. Далі встановлює мінімально допустимі рівні значень інших критеріїв ξ_j^k , $j = \overline{1, m}$, $j \neq i$.

У наслідок розв'язку однокритеріальної задачі:

$$\max_{x \in G_k} f_i(x), \text{ де } G_k = \{x \in X \mid f_i(x) \geq \xi_j^k, j = \overline{1, m}, j \neq i\}, \quad (1)$$

визначається ефективна альтернатива x^k і її оцінка.

$$y^k = (f_i(x^k), \dots, f_m(x^k)) \quad (2)$$

ОПР аналізує отримане значення головного критерію. Якщо воно не задовольняє його, то переходить на наступний крок, залишаючи номер головного критерію незмінним. Якщо значення головного критерію задовольняє ОПР, то він розмірковує – можливо чи ні деяке погіршення значення головного критерію з метою покращення значень інших. Якщо – "ні", то процедура закінчується. У протилежному випадку – переходить на наступний крок із метою призначити інший головний критерій.

Метод використовує два типи інформації від ОПР: інформацію про домінування одного критерію над іншими й інформацію про діапазони значень критеріїв [1].

Отриману однокритеріальну задачу вирішуємо одним із методів розв'язку задач лінійного програмування: симплекс-методу або методу штучного базису.

Щоб розв'язати задачу лінійного програмування за

допомогою симплекс-методу, необхідно виконати такі етапи :

- 1) визначити початковий опорний план задачі лінійного програмування;
- 2) побудувати симплекс таблицю;
- 3) перевіряють опорний план на оптимальність за допомогою оцінок. Якщо план не є оптимальним, то переходять до нового опорного плану або встановлюють, що оптимального плану не існує;
- 4) переходять до нового опорного плану задачі, тобто розраховують нову симплексну таблицю;
- 5) повторюють дії, починаючи з п. 3.

На етапі визначення початковою опорного плану задачі лінійного програмування, після її зведення до канонічної форми, відшукують m одиничних лінійно незалежних векторів, які становлять базис m - вимірному простору. Можливі такі випадки:

- є необхідна кількість одиничних векторів, тоді початковий опорний план визначається безпосередньо без додаткових дій;
- у системі обмежень немає необхідної кількості одиничних незалежних векторів. Тоді для побудови першого опорного плану застосовують метод штучного базису [2].

Висновок: Процес вирішення задачі багатокритеріальної оптимізації займає досить багато часу, а таких задач в різних сферах діяльності дуже велика кількість. Тому вирішення таких задач не може обійтися без засобів автоматизації. Вирішення такої задачі за допомогою програмного забезпечення, являє собою ітеративний процес взаємодії між ОПР і програмним забезпеченням.

За описаним алгоритмом розроблено програмне забезпечення. Проведено тестування, результати якого, підтверджують працездатність розробленого програмного забезпечення і дозволяють рекомендувати його для використання на практиці при вирішенні задач багатокритеріальної оптимізації при прийнятті рішень за умов визначеності.

Література

1. Волошин, О. Ф. Моделі та методи прийняття рішень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Ф. Волошин, С.О. Машенко. – 2-ге вид., перероб. та допов. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. – 336 с.
2. Ємець О.О. Навчально методичний посібник з курсом лекцій "Методи оптимізації та дослідження операцій" / О.О. Ємець, Т.О. Парфьонова. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2013. – 492 с.
3. Рогоза М.Є. Системи підтримки прийняття рішень: навч. пос. / М.Є. Рогоза, О.О. Ємець, Є.М. Ємець. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2013. – 328 с.